

**Høringsinnspill:****NOU 2026: 1 – En bærekraftig kommunesektor**

Frist: 16. april 2026

Avsender: Bipolarforeningen Norge

Kontaktperson: Ingeborg Tiltvik (Fagrådgiver, politikk og brukermedvirkning)

**Innledning**

Bipolarforeningen Norge (BfN) er en medlemsorganisasjon for mennesker med bipolare lidelser og deres pårørende. Vi arbeider for økt kunnskap, bedre behandlingstilbud og styrket forebygging innen psykisk helse.

BfN har forståelse for behovet for bedre ressursutnyttelse og økt fleksibilitet i kommunesektoren. Samtidig er vi bekymret for at flere av forslagene i NOU-en kan få alvorlige konsekvenser for personer med psykiske lidelser og deres pårørende.

**Hovedpunkter:**

1. Manglende representasjon fra bruker- og pårørendeorganisasjoner i utvalget kan ha bidratt til at brukernes perspektiver er svakt integrert i utredningen
2. Flere sentrale rettigheter mangler i analysen, herunder likeverdige tjenester og barnets beste
3. Avvikling av lærernormen (kap 7.2) og grunnskoletilskuddet (kap 7.7) kan påvirke barns psykiske helse negativt
4. Avvikling av kompetansekrav (kap 7.3) kan potensielt redusere tilgangen til spesialistkompetanse, gi høyere risiko for forsinket og uriktig tiltak/diagnose og uønskede geografiske forskjeller
5. Innlemming av øremerkede tilskudd (kap 7.4) kan svekke fokuset på forebygging, psykisk helse og pårørende, og inntektssystemet fanger i liten grad opp psykisk helse og forebyggingsbehov

*Se utdypning av hvert punkt nedenfor og vår konklusjon til sist.*

## **1. Manglende representasjon fra bruker- og pårørendeorganisasjoner i utvalget kan ha bidratt til at brukernes perspektiver er svakt integrert i utredningen**

BfN uttrykker bekymring for at ingen bruker- og pårørendeorganisasjoner er inkludert i Kommunekommisjonens utvalg, noe som kan ha bidratt til at bruker-, pårørende- og barneperspektivet er svakt integrert i analysen. I ytterste konsekvens hensyntar utredningen ikke intensjonene om brukermedvirkning i norsk helse- og velferdspolitik.

Personer med psykiske lidelser og deres pårørende besitter unik erfaringskompetanse om hvordan tjenester fungerer i praksis. Denne kunnskapen er særlig viktig i vurderinger som berører kvalitet, tilgjengelighet og forebygging.

Selv om brukere og pårørende omtales i NOU-en, er deres perspektiv i liten grad integrert i problemforståelsen og vurderingen av tiltakene. Utredningen er i hovedsak basert på hensyn til økonomisk og effektiv ressursbruk, mens konsekvenser for sårbare grupper i mindre grad er analysert. Konsekvenser for pårørende er ikke tilstrekkelig vurdert, herunder hvordan redusert kompetanse i tjenestene kan øke belastningen på pårørende.

## **2 Flere sentrale rettigheter mangler i analysen, herunder likeverdige tjenester og barnets beste**

Flere sentrale rettighetsperspektiver er i liten grad analysert i utredningen, herunder retten til forsvarlige og likeverdige tjenester (Helse- og omsorgstjenesteloven § 4-1), retten til nødvendig helsehjelp (Helse- og omsorgstjenesteloven § 3-1), samt barn, brukere og pårørendes rettigheter. Dette svekker grunnlaget for å vurdere konsekvensene av forslagene for sårbare grupper.

Det er ingen samlet vurdering av konsekvensene av de ulike tiltakene vil ha for barn og unge, herunder barn i familier med psykisk sykdom. Barnets beste-prinsippet nevnes ikke i utredningen, og det er ingen systematisk barnerettslig vurdering. Konsekvensen kan i ytterste konsekvens være brudd på barns rettigheter.

### **3 Avvikling av lærernormen (kap 7.2) og grunnskoletilskuddet (kap 7.7) kan påvirke barns psykiske helse negativt**

#### **3.1 Avvikling av lærernormen (kap 7.2)**

Barn og unge melder om stadig økende psykiske utfordringer, og skolen er en sentral arena for forebygging og tidlig identifisering av dette. Avvikling av lærernormen kan føre til mindre individuell oppfølging, svekket relasjonsbygging mellom lærer og elev og redusert evne til å oppdage psykiske vansker. Dette kan forsinke hjelp til barn og unge, forverre psykiske helseutfordringer og øke geografiske forskjeller.

#### **3.2 Avvikling av grunnskoletilskuddet (kap 7.7)**

Endringer i skolefinansiering kan ha en negativ innvirkning på læringsmiljøet, oppfølging av elever og evnen til forebygging i kommunene. Det kan svekke skolens rolle i å oppdage og følge opp psykiske helseutfordringer, og må også sees i sammenheng med avvikling av lærernormen.

### **4 Avvikling av kompetansekrav (kap 7.3) kan potensielt redusere tilgangen til spesialistkompetanse, gi høyere risiko for forsinket og uriktig tiltak/diagnose og uønskede geografiske forskjeller**

Forslaget om å oppheve lovfestede kompetansekrav kan føre til større variasjon i kompetanse mellom kommuner og svekket tilgang til spesialistkompetanse. Personer med bipolare lidelser er avhengige av høy faglig kompetanse i både diagnostisering, behandling og forebygging. Denne mangelen kan føre til at terskelen for å søke hjelp blir høyere på grunn av lang reisevei. Det øker også sjansen for feilbehandling, forverring av sykdom og utilstrekkelig inkludering av pårørende.

### **5 Innlemming av øremerkede tilskudd (kap 7.4) kan svekke fokuset på forebygging, psykisk helse og pårørende, og inntektssystemet fanger i liten grad opp psykisk helse og forebyggingsbehov**

#### **5.1 Begrensninger i inntektssystemet**

Levekårskriteriene i inntektssystemet er basert på indirekte indikatorer slik som inntekt, utdanning og trygdeytelser. De fanger best opp eksisterende og målbare problemer, men ikke forebygging, tidlig innsats, pårørendestøtte og kompetansebehov.

Inntektssystemet er derfor en dårlig indikator på reelle behov på deler av psykisk helseområdet.

## **5.2 Særlig utsatte tiltak**

BfN er bekymret for forslaget om å innlemme øremerkede tilskudd i rammetilskuddet. Dette gjelder blant annet ABC-kampanjen, frisklivs- og mestringstilbud, pårørendetiltak samt rus- og ROP-tiltak. Når midlene fordeles etter ordinære kriterier mister de sin formålsbinding og må konkurrere med andre prioriteringer. Her er det stor risiko for at kommuner med presset økonomi ikke prioriterer psykisk helse og forebygging.

## **Konklusjon**

### **Bipolarforeningen Norge mener at:**

1. Brukere, pårørende og barn bør inkluderes i kommunekommisjonens utvalg for å sikre at kvalitet går foran økonomi og effektivitet
2. De nevnte sentrale rettighetene bør inkluderes i utvalgets videre utredning
3. Lærernormen (kap 7.2), grunnskoletilskuddet (kap 7.7) og kompetansekravet i helse- og omsorgstjenestene (kap 7.3) må opprettholdes for å sikre likeverdige tjenester uavhengig av geografi, alder og sosial tilhørighet
4. Øremerkede tilskudd (kap 7.4) til psykisk helse og forebygging må videreføres og økes, og inntektssystemet bør ikke brukes som grunnlag for finansiering i forbindelse med tiltak som også skal virke forebyggende
5. Konsekvenser for psykisk helseområdet må vurderes grundigere i utvalgets videre arbeid

Bipolarforeningen Norge støtter behovet for en bærekraftig kommunesektor, men vil understreke at dette ikke må gå på bekostning av kvaliteten til helse- og omsorgstjenestene slik forslagene risikerer å legge opp til.

Den samlede effekten av økt kommunal frihet kan påvirke psykisk helsefeltet negativt. Psykisk helsefeltet er særlig sårbart for nedprioritering, fordi forebygging gir langsiktige gevinster, og målgruppene har ofte begrenset påvirkningskraft. Dette gjør nasjonale virkemidler særlig viktige.

Utvalgets arbeid kan redde liv, og vi bistår gjerne i prosessen videre.

Med vennlig hilsen,

Thea Hajum Utvik

Generalsekretær i Bipolarforeningen Norge